

“Yedinci Gün Dinlenin”*

Eserinin başında Johann Wolfgang von Goethe, Faust’un İncil ile didişmesine yer veriyor: Şöyle yazılı orada: “Başlangıçta söz vardı! / Tı-kandım kaldım bile burada! Kim yardım edecek şimdi bana? (...) Yardım ediyor aklım bana! Birden çözüyorum sorunu / Ve yazıyorum huzurla: Başlangıçta eylem vardı!”¹ Elbette her şey çalışmayla başladı. Friedrich Engels, bizzat ‘söz’ün kendisinin, insan dilinin çalışmanın bir sonucu olduğuna dikkat çekmişti: “Öte yandan emeğin gelişmesi, karşılıklı dayanışma, ortaklaşa etkinlik durumlarını çoğaltma ve bu ortaklaşa etkinliğin her birey için sağladığı yararın bilincine varma yoluyla toplum üyelerinin birbirine giderek yaklaşmasına zorunlu olarak yardım ediyordu. Kısacası, oluşum geçiren insanlar, birbirlerine söyleyecek bir şeylerinin bulunduğu noktaya eriştiler. Gereksinme kendine bir organ

yarattı: (...) ağız organları, yavaş yavaş birbiri ardından düşünce ifade eden sesler çıkarmayı öğrendi.”²

Şüphesiz, İncil’de dahi ‘söz’ ile kastedilen sadece söylenen değildir. ‘Söz’ aynı zamanda, daima etkin ve yaratıcı bir kelimedir: “Tanrı, ‘Işık olsun’ diye buyurdu ve ışık oldu”.³ Eski Ahit’te dahi, çalışma zamanını dinlenmeye ayrılan bir zamanın izlenmesi gerektiğine yer verilir: “Altı gün çalışacaksınız fakat yedinci gün dinlenin”. Goethe ve Engels de buna karşı gelmez.

Pazar tatiline ilişkin buyruk, özellikle Hıristiyan ülkelerde çok eski bir geleneğe dayanmaktadır. Fakat çalışmadan geçirilen Pazar günlerine her zaman karşı çıkmıştır. Örneğin August Bebel, 1888 yılında şu saptamayı yapıyordu: “Özellikle Alman sanayisinin büyük oranda ve sürekli artan ölçekte ihracata yönelik üretim yapmaya başlamasından bu yana gi-

Orhan AKMAN**
André SCHEER***

1 Ç. N. Faust’tan alınan pasajın Türkçesi, İclal Cankorel’in çevirisinden aktarılmıştır (Johann Wolfgang von Goethe, Faust, Çev.: İclal Cankorel, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2. Baskı, 2021, s. 67-68)

2 Friedrich Engels, Maymundan İnsana Geçişte Emeğin Rolü, Doğanın Diyalektiği (içinde), Çev.: Arif Gelen, Ankara: Sol Yayınları, 1996, s. 186-200.

3 Kutsal Kitap, Eski Anlaşma, Yaradılış 1-3, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, Yeni Yaşam Yayınları 2009.

rişimci sınıf arasındaki rekabetin artan yoğunlaşması, çok sayıda işverenin çalışma saatlerini geceleri, Pazar ve tatil günlerini de kapsayacak şekilde genişletmesine izin veriyor; zira rekabetin üstesinden gelebilmenin en kolay yolu olarak bu görülüyor”.⁴

Ancak 100 yıl önce, Kasım Devrimi'nin ardından Pazar günlerine ilişkin düzenleme, Weimar Anayasası'nın 139. maddesinde hükme bağlandı: “Pazar ve devletçe kabul edilmiş diğer tatil günleri, bedeni ve ruhi dinlenme günleri olarak, yasayla korunmakta devam edecektir”. Bu hüküm Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası tarafından da aynı şekilde içerilmekte ve geçerliliğini sürdürmektedir.

Serbest Zaman İçin Mücadele

August Bebel'in serbest Pazar gününe yönelik saldırılara ilişkin tespiti,

⁴ August Bebel: *Die Sonntags-Arbeit. Auszug aus den Ergebnissen der Erhebungen über die Beschäftigung gewerblicher Arbeiter an Sonn- und Festtagen; nebst kritischen Bemerkungen, Band 1; Stuttgart 1888, s. 3. (August Bebel, Sanayi İşçilerinin Pazar ve Tatil Günlerinde Çalışmasına İlişkin Anket Sonuçlarının Özeti – Eleştirel Açıklamalarla, 1. Cilt, Stuttgart, 1888, s. 3)*

ilkesel olarak günümüzde de geçerli sayılabilir; zira sendikal hareket, çalışma saatlerine ilişkin mücadelede onlarca yıldır savunma halinde. Her ne kadar Almanya Federal Cumhuriyeti'nde, 20. yüzyılın ikinci yarısında çalışanların serbest Cumartesi günü için de mücadele edilmişse de, sadece hastaneler gibi yaşamsal öneme sahip alanlarda değil, itfaiye ya da kültür kurumları gibi alanlarda da çalışanların neredeyse üçte biri düzenli olarak hafta sonları da çalışmak zorunda kalmaktadır. Dahası tüm sanayi kollarında Pazar çalışması (halen) normal sayılmaktadır; çünkü dünya pazarının gereklilikleri ile temellendirilmektedir. Örneğin makine ve otomotiv endüstrisinde çalışanların yüzde 26'sı, hafta sonları sık ya da çok sık çalışmaktadır.⁵

Karl Marx'ın *Kapital'de* normal iş günü için mücadele bağlamında andığı “kapitalistler sınıfı ile işçi sınıfı arasındaki çok uzun sürmüş ve az ya da çok saklı kalmış iç savaş”⁶ dair bilinç, sendikalar ve sol partiler içerisinde de birçok kez kaybedilmiştir. 1980'lerdeki haftalık 35 saatlik çalışma süresi mücadelesinde olduğu gibi, bizzat ‘tam ücret denkleştirme’ ile çalışma saatlerinin azaltılması mücadelesinden de büyük ölçüde vazgeçildi. Bunun temelinde yatan, çalışma saatlerinin kısaltılmasının, o zamanlar ancak çalışma saatlerinin kapsamlı şekilde esnekleştirilmesi yönündeki bir tavize karşı uygulanabilir olmasıdır. “İnsan ve makine çalışma sürelerindeki artan ayrışma (...) vardiyalı çalışmanın yaygınlaşmasına neden

⁵ <https://www.igmetall.de/politik-und-gesellschaft/hetze-an-wochentagen-stress-am-wochenende>

⁶ Karl Marx, *Kapital 1. Cilt*, Çev.: Mehmet Selik ve Nail Satılğan, İstanbul: Yordam Kitap, 5. Baskı, 2013, s. 290.

oldu. (...) Çalışma saatlerinin kısaltılması, böylece 1980’li yılların başlarındaki çekiciliğini büyük ölçüde yitirdi”.⁷

Nitekim IG-Metall’in başkanı Jörg Hofmann 2016 yılında Neue Osnabrücker Zeitung’a verdiği demeçte “Uzun zamandır haftalık çalışma saatlerinin toplu şekilde kısaltılmasının söz konusu olmadığını; bunun yerine insanların yaşamının farklı boyutlarının hakkını vermek istediklerini, (...) çalışanlar için daha büyük ölçüde kendi kaderini tayin hakkı ve esnekliği hedeflediklerini” söylüyordu.⁸ IG-Metall, 2018 yılında, metal ve elektronik endüstrisinde toplu sözleşme yoluyla ‘kısaltılmış tam zamanlı’ bir çalışma rejimini hayata geçirmiş olmaktan gurur duyuyor. Çalışanlar böylece, nispeten daha düşük ücret karşılığı da olsa haftalık çalışma saatlerini 28 saate kadar düşürme hakkına sahiptir.⁹

Fakat çalışma süresine, özellikle de serbest Pazar gününe ilişkin tartışma, şirketlerin insanların yaşamlarını biçimlendirme süreçlerine erişiminin daha da sınırsız olup olmayacağı ya da işçi hareketi ve sendikal hareketin ücretli işçilerle ve bu işçiler için gözle görülür iyileştirmeler sağlamada başarılı olup olmayacağını da belirlemektedir. Buna örnek olarak perakende sektöründeki gelişmeler verilebilir. ‘kırmızı-yeşil’ (SPD ve Yeşiller Partisi) federal hükümet döneminde, mağaza açılış-kapanış saatlerinin düzenlenmesi yetkisi, eyalet hükümetlerine devredildi. Mağazaların daha önce olduğu gibi saat 20.00’de

kapanmaya devam ettiği Bavyera ve Saarland eyaletleri istisna olmak üzere, diğer eyaletler bu gollük pası, mağaza açılış-kapanış saatlerinin uzatılması için kullandı. Tabii Pazar günü de unutulmadı. Schleswig-Holstein ve Mecklenburg-Vorpommern’de, mağazaların turistik sayılan bölgelerde fiiliyatta 24 saat açık kalmasına imkan veren düzenlemeler mevcuttur.¹⁰ Festival ya da fuar gibi bir “vesile” olması durumunda, neredeyse

7 Jürgen Peters (Hg.): In freier Verhandlung. Göttingen 2003, S. 654; zit. nach Marxistische Blätter, Nr. 1/2018, S. 14

8 Marxistische Blätter, Nr. 1/2018, S. 14.

9 Krş. <https://www.igmetall.de/tarif/tarifrunden/metal-und-elektro/waehle-jetzt-deine-arbeitszeit>

10 Ç. N. Bu düzenlemeler Almancada “Bäderregelung”, yani “havuz düzenlemesi” olarak anılmaktadır. Turistik bölgelerde işletmelerin Pazar ya da tatil günlerinde de çalışmasına izin veren bu düzenlemeler, turistik bölgelerdeki mağazaların yılda sekiz ay boyunca Pazar ve tatil günlerinde altı saat açık kalmasına imkan sağlamaktadır.

tüm işletmelerin açık olmasına izin verilir. Bununla birlikte, saf “sembolik etkinlikler”¹¹, Federal İdare Mahkemesi’nin 2020 Haziran’ında hükmüne bağladığı üzere bu kapsamın dışında tutulmuştur. Buna göre, bir işletmenin açılmasına temel oluşturan etkinlikler, “*Nitelik, boyut ve yapı bakımından, günün kamusal niteliğini şekillendirebilecek ve Pazar ve tatil günlerine ilişkin anayasal düzenlemenin istisnasını haklı kalabilecek bir ağırlığa sahip olmalıdır.*”¹²

Sendikalardan özellikle Verdi, Pazar günü açılış kararının hukuksuzca onaylanmasına karşı durduğu için işletmeler parlamento ve hükümetten, yasaların kendi çıkarlarına uyarlanmasını talep ediyor. Bu yüzden Almanya Ticaret Birliği (HDE), “ara sıra fakat emniyetli Pazar çalışmasının hukuki güvenceye kavuşturulması”¹³ çağrısında bulunuyor. Tabii aslında bu, FDP’nin Baden-Württemberg eyalet parlamentosundaki grup başkanı Hans-Ulrich Rülke’nin HDE blogundaki (!) bir makalesinde garanti ettiği “ara sıra” Pazar çalışması ya da pandemi nedeniyle kısmi zamanlı özel düzenlemelere ilişkin değildir. Rülke, makalesinde bunun “*asla Pazar tatili güvencesinin bütünüyle kaldırılması ve mağaza açılış-kapanış saatlerinin tamamen serbestleştirilmesi ile ilgili olmadığım*” yazıyor. Fakat tabii ki “*2022 yılında, pandeminin başarıyla üstesinden geldiği zaman tekrar önceki düzenlemelere geri dönülebilecektir*”.¹⁴

11 Ç. N. Almancada „Alibiveranstaltung“ olarak anılan bu etkinlikler, anayasal tatil düzenlemesini aşabilmenin bir yolu olarak düzenlenen ve bu aşmanın temelini oluşturmayan fakat sembolik bir mazeret olma niteliği ile düzenlenen etkinliklerdir.

12 <https://www.bverwg.de/pm/2020/36>

13 HDE: *Verlässliche Sonntagsöffnungen*, 13. November 2020; https://einzelhandel.de/index.php?option=com_attachments&task=download&id=10501

14 https://einzelhandel.de/index.php?option=com_content&view=article&id=12967

Adım Adım Kurationsızlaştırma

Ticaret sektöründe çalışanlar, böylesi yatıştırıcı ifadeleri duymaya on yıllardır alışkın. 1957 yılında mağazaların ayda bir kereye mahsus olmak üzere Cumartesi günleri her zamanki gibi saat 14:00’e değil de 18:00’e kadar açık kalmasına izin verildi. Ardından, 1989’da “uzun Perşembe” olarak anılan ve mağazaların müşterilerine diğer günlerde olduğu gibi 18:30’a değil 20:30’a kadar hizmet vermesine yönelik düzenleme kabul edildi. Bu nedenle “Schlado” kavramı, çalışanlar arasında kendine yer edindi.¹⁵ Bizzat Bremen ekonomiden sorumlu senatörü Uwe Beckmeyer (SPD), “hizmet akşamı” uygulamasının, mağaza açılış-kapanış saatlerine ilişkin yasanın gevşetilmesinin ilk adımı olduğunu doğrulamıştı.¹⁶ 1 Kasım 1996 itibarıyla mağazalar artık hafta içi her gün saat 20:00’ye kadar açık kalabilecektir; 2003’ten itibaren ise Cumartesi günleri de bu uygulamaya dahil edilir.

15 Ç. N. „Schlado“, Almancada „scheiß langer Donnerstag“ tamlamasının kısaltması olup “lanet uzun Perşembe” anlamına gelmektedir. Çalışanlar arasında Perşembe günleri yapılan uzun mesaiye ilişkin olarak gündelik dilde ise daha ziyade “boktan uzun Perşembe” anlamında kullanılmaktadır.

16 Beckmeyer gegen Gewerkschaften; in: *Taz*, 28.9.1989, S. 17

SPD'nin birçok federal milletvekili, mağaza açılış-kapanış saatlerine ilişkin yasanın gevşetilmesinin çalışanlar için koruyucu işlevine zarar vereceği ve mağazaların daha uzun hizmet süresinin daha yüksek bir istihdama yol açtığına dair hiçbir kanıt bulunmadığı konusunda uyarılarda bulunmuştur.¹⁷

Gerek o zaman gerekse üç yıl sonra yasa fiilen bütünüyle işlevsizleştirildiğinde, kendi partisi içindeki eleştirileri hizaya getiren, herkesten öte, dönemin SPD grup başkanı Franz Müntefering oldu. Pazar açılışına ilişkin düzenleme yetkisi eyalet hükümetlerine bırakıldığı için federal hükümetin girişimi, ticaret birlikleri tarafından yeterli görülmedi; bunun üzerine hükümetten bir imtiyaz talep ettiler.¹⁸ Bununla birlikte federal hükümet, Pazar tatilinin Anayasa'nın 140. maddesi gereği anayasal koruma altında olması nedeniyle bundan çekindi. İlgili madde, 1919 Anayasası'nın ilgili hükmünün (Pazar ve devletçe kabul edilmiş diğer tatil günleri, bedeni ve ruhi dinlenme günleri olarak, yasayla korunmakta devam edecektir) geçerliliğini koruduğunu hükme bağlamaktadır.¹⁹ Nitekim bu koruma, Advent²⁰ nedeniyle yaşanan aşırı istisnalar nedeniyle Berlin'de geçerli olan mağaza açılış-kapanışına ilişkin yasanın kısmen anayasaya aykırılık teşkil ettiğini hükme bağlayan

17 Mehrheit für Reform des Ladenschlussgesetzes steht auf Kippe; in: Handelsblatt, 13.3.2003

18 Handel sieht Sonntagsöffnung in Gefahr; Frankfurter Allgemeine Zeitung, 28.6.2006

19 Krş. https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_140.html

20 Ç. N. Advent, Hıristiyanlıkta İsa'nın doğumuna ve dolayısıyla Noel'e kadar günlerin geri sayıldığı kısa dönem. Katolik ve Protestan inancında 30 Kasım'a en yakın pazar günü (27 Kasım - 3 Aralık) başlayan ve Noel arifesine kadar süren dört haftadır. Ortodokslarda ise 27 Kasım ile 7 Ocak arasındaki 40 günlük dönemdir.

Federal Anayasa Mahkemesi tarafından da 2009 yılında onaylanmıştır.²¹

Buna paralel olarak Federal İdare Mahkemesi, Ocak ayı sonunda e-ticaret firması Amazon'un Pazar günü çalışmayı onaylamasına ilişkin son celsede karar vererek bunun hukuka aykırı olduğunu hükme bağladı. Yargıçlar, "orantısız zararın" önlenmesi için, Pazar çalışmasına yalnızca ilgili işletmenin bizzat sorumlu olmadığı geçici özel durumlarda izin verilebileceğine karar verdi. Şirketin özel olarak sunduğu imkanlar nedeniyle Noel süresince artan siparişler bu durumlara dahil değildi.²²

21 https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2009/12/rs20091201_1bvr285707.html

22 <https://nrv.verdi.de/presse/pressemitteilungen/++co++2f20cfd0-60bd-11eb-9760-001a4a160119>

Kasım ayında ise Münster Yüksek İdare Mahkemesi, Advent boyunca beş Pazar günü mağazaların açık kalmasına ilişkin düzenlemesi nedeniyle Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinin Pandemi ile mücadeleye ilişkin yönetmeliğinin bazı bölümlerini iptal etti.²³

Domino Etkisi

Böylesi hukuki kazanımlar cesaret vericidir. Bununla birlikte söz konusu anlaşmazlık uzun vadede iktisadi ve siyasi düzeyde karara bağlanacaktır. Daha uzun çalışma saatlerinin, hükümetler ve lobicilerin vaat ettiği olumlu etkilerinin gerçekleşmediği uzun zamandır ortada. Perakende sektöründe daha geniş bir istihdam sağlanmadı, bunun yerine giderek daha az tam zamanlı istihdam söz konusu. 1994 yılında, mağaza açılış-kapanış saatleri serbestleştirilmeden önce perakende sektöründeki tam zamanlı istihdam yüzde 50'nin üzerinde iken bugün sadece yüzde 36,8'dir.²⁴ Pazar günleri mağazaların açılması, yalnızca satışları haftanın diğer günlerinden Pazar gününe taşımaktadır. İşletmeciler dahi bunu henüz 1980'lerde anlamıştır. Kuzeybatı Ticaret Birliği'nin o dönemki başkanı Wolfgang Brakhane, "Schlado"nun uygulamaya geçirilmesi bağlamında, Schlado'dan çok büyük bir beklentisi olmadığını belirtmişti. Değişen çalışma saatleri alım gücünü yükseltmediği gibi haftalık 38 saatlik çalışma süresine sahip çalışanlar da alışveriş için yeterli zamanı bulabilmektedir.²⁵

²³ <https://nrw.verdi.de/presse/pressemittelungen/+++o++a6311bcc-2e75-11eb-a9fa-001a4a160129>

²⁴ Verdi: Ein Dutzend gute Gründe für den Sonntagsschutz; <https://handel.verdi.de/themen/ladenschluss-freier-sonntag/+++co+++4fa5de30-28d7-11eb-8d8a-001a4a160100>

²⁵ Beckmeyer gegen Gewerkschaften; in: Taz, 28.9.1989

Fakat işletmelerin Pazar günü ve haftanın diğer günleri fiiliyatta sürekli açık olması, diğer sektörlerdeki işverenlerin işçilerinin çalışma saatlerini uzatmasına neden olabilmektedir; çünkü bu branşlardaki çalışanlar alışveriş yapmak için mesai bitimini beklemek zorunda kalmayacaktır. Offenbacher mobilya teslimat şirketi, bunun nasıl işlediğini açıkça ortaya koyuyor. Şirket, internet sayfasında Pazar tatili güvencesine rağmen neden Pazar günleri çalıştığını şöyle temellendiriyor: "*Hain'da müşterilerimiz hafta sonunun keyfini çıkarırsın ve Pazartesi de doğrudan işe başlasınlar diye büro mobilyalarının teslimi, kurulumu ve istenen bilişim altyapısının tesisi amacıyla Pazar günleri var gücümüzle çalıştığımızda bunun adı en yüksek seviyede müşteri odaklıdır. Hain firması çalışanları işe diğdini başlamakta, müşteri övgüsü ve hafta sonu mesai ücretlerinden memnuniyet duymaktadır.*"²⁶ Fakat madalyonun diğer yüzü farklıdır: Hain çalışanları Pazar günleri yaptıkları mesai ile müşterilerini –genel olarak diğer şirketleri- hafta içinde büro malzemelerinin teslimatı için işlerine ara verme zorunluluğundan kurtarıyor. Böylece birinin "gönüllü" fazla çalışması, diğerinin zorunlu fazla çalışmasına yol açıyor.

Kadim Bir Gelenek

Bu nedenle sendika ve kilise örgütlerinin bu Çarşamba serbest Pazar günününün 1.700'üncü yıldönümünde "Özgür Pazar İttifakı'nda bir araya gelmesi, maziye dönük nostaljik bir olay değildir. Roma İmparatoru Konstantin, 3 Mart 321'de bir ferman yayımladı: „Tüm yargıçlar ve her zanaatten işçiler de dahil olmak üzere tüm tebaam, muhterem

²⁶ <https://www.haingmbh.de/sonntagsarbeit/>

güneş gününde dinlensin”²⁷ İmparatorun yaptığı, zekice bir diplomatik hamleydi; böylece bir yandan Apollon takipçileri memnun olurken diğer yandan Hıristiyan topluluklar da fermanı kendi inançlarının tanınması ve “Tanrı’nın yarattığı ve yaptığı her şeyden yedinci gün dinlendiği” yönündeki İncil’in yaradılış hikayesinin kabulü olarak gördüler.²⁸

zira perakende ticaretin sürdürülmesi “ulusal ve hatta vatansever bir görev”di. Verdi sendikası, bunu hemen reddetti. “Bakan bir ulus ve bir toplumun, her gün işyerinde çalışan ve serbest Pazar gününü hak edenleri de içeren insanlardan oluştuğunun farkına varmalıdır”. Altmaier’in kendi ifadesiyle “yalnızca büyük zincir marketlerin bulunduğu bir şehirde yaşamak istememesi” iyi bir şey olarak düşü-

1.700 Jahre Freier Sonntag

1500 yıldan fazla süre sonra kilise birliklerinin serbest Pazar gününün yıldönümü için yayımladığı bir broşürde şu ifadeler geçmektedir: “Tarihsel etkileri eleştirel şekilde değerlendirilmesi gereken Roma İmparatoru Konstantin, bu fermanla toplumsal yaşamımızın bugününi şekillendiren muhteşem bir kültür varlığı tesis etmiştir. Serbest Pazar günü, insanlara dışsal belirlenimlerden özgürleşme, aileleri ve arkadaşları ile zaman geçirme, dinlenme ve kendi yararlarını gerçekleştirme imkanı sağlamakta ve dahası dini ibadetlerini yerine getirebilecekleri bir gün sunmaktadır”²⁹

Bu yaklaşım, Federal Ekonomi Bakanı ve Hıristiyan Demokrat Peter Altmaier’in geçtiğimiz Kasım ayında daha fazla alışverişe açık Pazar günü çağrısı yapmasını engellemedi;

27 Ökumenische Gottesdienstbausteine zum Jubiläumsjahr 2021; o. O. 2021, S. 4. Ç.N. Pazar günü, Almanca da „Sonntag“, yani güneş günü anlamına gelmektedir.

28 1. Mose 2,3; zit. nach www.bibleserver.com/de/verse/1.Mose2%2C3

29 Ökumenische Gottesdienstbausteine zum Jubiläumsjahr 2021; o. O. 2021, S. 4

nülebilir. “Fakat bakan, son on yıllarda mağaza açılış-kapanış saatlerinin sürekli genişletilmesinin yalnızca söz konusu büyük zincirlerin yararına olduğu ve Pazar günü çalışmanın da ilk ölçekte küçük işletmelere değil, büyük holdinglere yaradığının farkına varmalıdır. Eğer bakan, şehir merkezlerindeki kıyasıyla rekabet sona erdirmek istiyorsa perakende sektöründe genel ve bağlayıcı toplu sözleşmeler ile tüm işyerleri için bağlayıcı düzenlemeleri inşa etmelidir”³⁰ Bu anlamda, Pazar tatilimizden vazgeçmemeliyiz. Bugün her zamankinden daha geçerli şekilde: “Yedinci gün dinlenin”

* 3 Mart 2021 tarihinde günlük Junge Welt gazetesinde yayımlanmıştır.

<https://www.jungewelt.de/artikel/397650.kampf-um-die-arbeitszeit-am-siebtentage-sollst-du-ruhen.html> (Çeviri Deniz Gürsoy)

** Orhan Akman, Birleşik Hizmet İşleri Sendikası ver.di’nin politik sendika sekreteri ve Perakende ve E-Ticaret İşleri Federal Uzman Grubu’nun Berlin’deki başkanıdır.

*** André Scheer, Birleşik Hizmet İşleri Sendikası ver.di’nin Federal Yönetimi, Ticaret Sektör Politikası biriminde politik sendika sekreteridir.

30 <https://handel.verdi.de/themen/ladenschluss-freier-sonntag/+co++8abe1aa2-2ffb-11eb-80c9-001a4a160119>